

**Во извршната власт бе-
лежиме маргинал-
но учество на жена-
та, само 2 жени ми-
нистерки од вкупно
17 во Владата.**

**На последните локални
избори во Македо-
нија бројот на из-
браните жени во
општинските сове-
ти се зголеми од 8,4
на 22,4 проценти.
Од 430 кандидати
за градоначални-
ци, имаше само 18
жени кандидатки,
што претставува
4,18 проценти.**

жената не е идентичен со статусот на мажот и често мошне ја оштетува. Дури и кога правата апстрактно ѝ се признаваат, една долга навика спречува тие права да најдат конкретен израз во животот. Не залудно дури и Платон им благодарел на боговите прво што го создале да биде слободен роб, а не роб, второто што е маж, а не жена.

"Во овој свет егзистираат два пола. Во моментот кога жената ќе стане рамноправен партнер, не само жената туку и општеството ќе има бенефит, затоа што во неговиот развој ќе биде вграден севкупниот потенцијал кој го поседува жената, што е 50 проценти од вкупните потенци-

КОНДОЛИЗА РАЈС, ДРЖАВЕН СЕКРЕТАР ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ НА САД СПОРЕД ПОСЛЕДНИТЕ ИСТРАЖУВАЊА НА "FORBES" Е ПРОГЛАСЕНА ЗА НАЈМОКНА ЖЕНА НА СВЕТОТ

ДА ГО ЗАБОРАВИМЕ НА "ВТОРИОТ ПОЛ"

■ Пишува: Рената МАТЕВСКА

Уште во дамнешните времиња мудрецот Питагора рекол:

"Има еден добар принцип што ги создал редот, светлината и мажот и еден лош принцип што ги создал хаосот, темнината и жената".

Но, денес живееме во XXI век, размислуваме поинаку и констатираме дека нема прогрес и демократија доколку една половина од популацијата не е вклучена во одлучувањето и нема праведна одлука доколку жените не се вклучат како рамноправни партнери во донесувањето одлуки. Ова е главниот мотив за отворањето на прашањето за учество на жените во политиката и во одлучувачките структури. Сепак, за разлика од теоријата каде само вербално укажуваме дека сме расчистиле со половите предрасуди, во практиката ретко можеме да видиме жени кои се на доминантни, да не речеме и на одлучувачки позиции или функции. Речиси во ни една земја во светот (да не говориме само за Македонија), правниот статус на

жали, со што таа ќе придонесува за побрз развој", е размислувањето на експертите за ваквите суптилни прашања.

Во однос на ова прашање меѓународната заедница има изградено јасен став, дека без рамноправност меѓу мажите и жените и еднакви можности за двата пола нема развој на паритетна демократија и одржлив развој, поради што се донесени и бројни меѓународни акти за унапредување на состојбите во оваа област. Во декември 2004 година Постојаниот совет на ОБСЕ го усвои Акциониот план за зајакнување на половата еднаквост. Целта на Акциониот план е да се даде приоритет на унапредувањето на половата еднаквост во регионите на ОБСЕ и да обезбеди набљудување на неговата имплементација. Резултатите од неодамнешните локални избори покажаа дека е направен чекор напред кон подобрувањето на балансираното учество на жените и на мажите во политичкиот и во јавниот процес на донесување одлуки. За жал, не си-

Можеби донесувањето на Законот за еднакви можности меѓу жените и мажите би ги надминал реалните состојби и на некој начин би нè доближил до европските стандарди за еднаквост меѓу половите. За неопходноста од овој Закон и за моментот за неговото донесување Цветанка Иванова е со став:

"Да, Република Македонија има потреба од донесување на ваков Закон затоа што во нашиот правен систем нема закон кој во целост ја регулира оваа материја.

Во Уставот на Република Македонија, во делот на граѓански и политички слободи и права е утврдено дека 'граѓаните на Република Македонија се еднакви во слободите и правата независно од полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичко и верско уверување, имотна и општествена положба' (чл. 9 од Уставот на РМ). Како прв принцип на еднаквост, со Уставот е утврден принципот на еднаквост независно од полот. Со оваа одредба од Уставот е искажана политичка волја за градење на поредок во државата со целосно признавање и промовирање на еднаквите можности меѓу мажите и жените, а воедно со оваа одредба е потврдено политичкото начело дека битен услов за развој на демократијата во една земја е воспоставувањето целосна паритетна демократија. Во правниот систем на Република Македонија, во повеќе закони парцијално се содржани антидискриминаторски одредби врз основа на полот, како што се: Кривичниот законик, Законот за работни односи, Законот за наследување, Законот за семејство, законите за основно и за средно образование, за политички партии и друго, но и покрај постоењето на овие законски решенија, сепак во нашиот правен систем не е обезбедена целосна соодветна законска правна рамка за промовирање, воспоставување и унапредување на еднакви можности меѓу мажите и жените, и не се обезбедени институционален систем, како и механизми за санкционирање на дискриминацијата врз основа на полот. Овие причини неминовно ја наметнуваат потребата

те политички партии ја почитуваа квотата од 30 проценти - правен услов од 2004 година, кој им дозволува на жените да бидат исто застапени во првата и во втората половина на кандидатските листи, при што само три жени беа избрани за градоначалнички, што претставува само 3,5 отсто.

АНАЛИЗА НА РЕАЛНОСТА

Сепак, доколку ги анализираме состојбите за застапеноста на жената во светот на политиката од осамостојувањето до денес, може да се забележи нагорна линија (иако незадоволителна) во инфилтрирањето на понеж-

Собранието беше со 5 пратенички места; во 1994 година - 4; во 1998 година - 9; а по организираната акција на жените за измени на Законот за избор на пратеници со воведувањето на квота, во 2002 година жената освои 21 место во Собранието, што значи дека нејзиното учество од 4,2 проценти се зголеми на околу 18 проценти. Исто така, значаен напредок имаме во учеството на жените како претседатели на работни тела, од вкупно 18 на 5 претседатели се жени, за разлика од претходниот мандат - 1998 година кога немаше ниту една жена претседател на работно тело. Учеството на жената во Собранието бележи напредок, но тој не е задово-

Националниот план за акција за полова рамноправност е документ кој го изготви Министерството за труд и социјална политика, а во 1999 година го усвои Владата на Република Македонија. Тој произлезе од Пекингшката декларација и од Платформата за акција, која беше усвоена на Четвртата светска конференција за жената, организирана од Обединетите нации и одржана во Пекинг во септември 1995 година. На оваа Конференција владите учеснички се согласија дека во последната деценија има прогрес во подобрувањето на статусот на жената, но дека напредокот е неизедначен, дека во некои области сè уште постои нерамноправност меѓу мажите и жените и дека суштинските пречки и натаму остануваат, со сериозни последици по добросостојбата на луѓето. Заради надминување на овие состојби владите беа повикани да преземат итни акции.

Усвојувајќи ја Декларацијата, Владата на РМ презеде обврски да обезбеди реализација на Платформата за акција, па определувајќи се за детектирање и отстранување на пречките кои постојат во државава на патот на рамноправноста и еднаквите можности меѓу мажот и жената, го донесе Националниот план за акција. Во Националниот план за акција се дефинирани политиките, мерките, активностите и долгорочните програмски документи, кои ќе ги презема Владата и другите релевантни субјекти во насока на промовирање и заштита на правата на жената во сите области.

ветите жените учествуваа со 8,4 проценти, за по измените на Законот за локални избори и вградувањето на квотата учеството на жената во советите на ЕЛС на последните локални избори во 2005 година да се зголеми на 22,7 проценти, што претставува значаен, но не задоволителен напредок. Од тука може да се заклучи дека за да се постигне целта е потребна општествено организирана акција на повеќе субјекти. Со донесувањето на Законот за еднакви можности меѓу жените и мажите в раце ќе имаме вистинска алатка за ефикасна борба за унапредување на положбата на жената во општеството и од неговата имплементација ќе зависи колку брзо и успешно ќе се справиме со овој проблем", коментира Цветанка Иванова, претседателка на Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија, пратеничка и член на Клубот на жени парламентарки.

БАЛКАНСКИ ПОГЛЕДИ

Работите се менуваат, но за тоа е потребно време и менување на традициите, сфаќањата...

"И на Балканот полека се менуваат погледите и ставовите околу многу работи. Полека се напуштаат стереотипите и традиционалните норми во многу области од

живеењето, па и по однос на ова прашање - еднакви можности на двата пола. Во изминатиов период беа преземани многу акции во оваа насока. Во менувањето на свеста во однос на ова прашање на почетокот најмногу придонесе женскиот невладин сектор. Тука особено ќе ја нагласам улогата на Македонското женско лоби - вели Иванова - кое со притисок врз институциите и медиумите успеа да го анимира ова прашање, овој проблем во општеството, по што следуваше формирање на институционално тело во рамките на Министерството за труд и социјална политика - Одделение за унапредување на рамноправноста на половите, како и поставување координатори за родова еднаквост во неколку министерства, како и формирање комисији за родова еднаквост во околу десеттина општини.

Овие институционални тела во соработка со Клубот на жени парламентарки во Собранието на РМ, медиумите и НВО, во изминатиов период упорно работеле на подигнувањето на свеста и дека веќе жената сè помалку се гледа само како домаќинка. Мое мислење е дека периодов е погоден за донесување на Законот за еднакви можности и 'теренот' е подготвен, така што не очекувам некои поголеми реакции".

КОМПЛЕКСОТ

од донесување на ваков Закон. И не само поради овие причини. Имено, Република Македонија е потписник и има ратификувано голем број меѓународни договори и конвенции, кои го регулираат прашањето за правниот статус и положбата на жената. Како поважни би ги спомнала Конвенцијата за укинување на сите облици на дискриминација на жените (CEDAW) на ОН, Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација против жената и Протоколот на оваа Конвенција, кои согласно член 118 од Уставот на РМ се составен дел на нашиот правен систем. Исто така, Спогодбата за стабилизација и асоцијација предвидува обврска за нашата земја и по овие прашања да го усогласи националното законодавство со европското. Тука треба да ги спомнам и големиот број директиви, препораки и резолуции од ОН и од Советот на Европа. Особено сакам да ја нагласам Пекингшката декларација, врз чија основа нашата влада донесе Национален план за акција, а на база на тоа Владата во својата програма за 2005 година зацрта обврска за донесување на овој Закон. На прашањето дали доцниме со донесувањето на Законот, би кажала дека иако во регионот сме меѓу последните земји кои го донеле Законот за еднакви можности (веќе е во сила во Хрватска, Словенија и во Босна и Херцеговина), сепак мислам дека е важно што има политичка волја тој да се донесе и дека ќе го имаме до крајот на годинава. Би завршила со тоа дека овој Закон не треба да се сфати само како Закон наменет за жената, тој треба подеднакво да биде во функција и на мажите, затоа што во современите услови на живеење, во одредени области и тие можат да бидат дискриминирани врз основа на полот, затоа очекувам огромна поддршка при неговото донесување. И на крај ќе кажам дека Законот ќе биде донесен, но само со тоа нема ништо да постигнеме доколку не сме подготвени за негова ефикасна имплементација".

ниот пол во таканаречениот довршен "свет на мажите".

"За да видите до каде сте стигнале треба да знаете од каде сте тргнале. Во 1990 година учеството на жената во

лителен. Во извршната власт, пак, имаме сосема маргинално учество на жената, само 2 жени министерки од вкупно 17. Слична е состојбата и на локално ниво, на локалните избори во 2 000 година во со-